

Poletni travniški šopek »Mala čudesa narave«

Narava se nam odpira brez nezaupljivosti, z vso svojo radodarnostjo. Zato pojdi-
mo na travnik, polje in gozd. Naberimo si šopek poletnih čudes. Vse je zastonj, le
čas, dobra volja in ljubezen do narave so potrebni.

Baronica in vrtna-
rica Jelena Kovačič de
Belder v tej zvezi
pravi: *Šopek je izraz
duševnega razpolože-
nja. Lahko je izpoved,
kadar je človek žalo-
sten in si v tolažbo
naredi šopek. To je po-
dobno, kot bi se zaupal
prijatelju.* Temu bi
dodaj: *Kako malo je
včasih potrebno, da si
srečen.*

Pred nami se na
travnikih pojavljajo
cvetice vseh mogočih
lepih barv in velikosti.
Med njimi prevladujejo
rastline z rumenimi
cvetovi. Morda se še
spomnite, kako so bili
mnogi naši travniki v
meseču aprilu prekriti
z regratovimi cvetovi.
Komaj so ti odcveteli,
že so se pojavile rastli-
ne z dokaj visokimi
stebli in drobno rume-
nimi cvetovi.

RIPEČA ZLATICA – *RANUNCULUS AGRIS*

Skoraj ni nižinskega travnika, ki se v poletnih dneh ne bi lesketal v lepi sončno rumeni barvi te rastline. Cvetica spada v družino zlatičnic – *Ranunculaceae*. S to družino vstopamo med kritosemenkami v svet domačih rastlin. Imajo lepe rumene cvetove, ki so ponavadi deljeni. Značilno zanje je tudi veliko število prašnikov.

Rastlina je trajnica in zraste do enega metra. Steblo ima golo in poraslo s stranskimi listi. Kadar dežuje, se pecelj ukrivi in venčni listi prekrijejo prašnike. Oprašujejo jih predvsem muhe. Te pridejo v cvet od spodaj in prenašajo pelodna zrna na brazde. V ljudskem zdravilstvu se listi uporabljajo kot poparek proti izpuščajem.

Ob ripeči zlatici pogosto raste na naših travnikih rastlina z belimi cvetovi

IVANJŠČICA ALI VELIKA MARJETICA – *CHRYSANTHEMUM LEUCANTHEMUM*

Ime izhaja iz grških besed: chrysos, zlat, in anthemum, cvet. Otroci uporabljajo rastlino za trganje njenih cvetnih lističev za izštevanko: ljubi me, ne ljubi me, ljubi... Spada med najbolj priljubljene cvetice.

Je trajnica, visoka do 60 cm. Na vrhu stebel so koški s premerom 4–5 cm. V sredini koška je zlatorumen krožec s cevastimi cvetovi. Obdaja pa ga krog blesteče belih ovojčkovih listov. Ti so nameščeni v redeh in so različno dolgi. V zunanjih redeh so krajši kot listi v notranjih, tako da se deloma prekrivajo. Dno cvetne glavice ali cvetišča je golo. Iz stebela rastejo temnozeleni listi, ki so globoko narezani. Ivanjščica cvete od maja do oktobra. Spada v družino nebinovk – *Asteraceae*.

Še ena sopotnica z modrimi cvetovi ter dokaj vabljava za šopek je

TRAVNIŠKA KADULJA – *SALVIA PRATENSIS*

Rod kadulj obsega okoli 700 vrst. Ime izhaja iz latinske besede: salvare, rešiti. Sem namreč spadajo tudi nekatere vrste zdravilnih rastlin.

Rastlina je trajnica. Iz podzemske korenike se dvigajo 50–80 cm visoko pokončna četverroba stebela, ki se razraščajo. Na dnu stebela je listna rožica (rozeta), sestavljena iz velikih pecljatih listov. Pri njih so višje stoječi listi manjši, najvišji pa podpirajo temnomodre do vijoličaste cvetove. Listi so nasprotni, dolgo suličasti, na dnu srčasti s krpato narezanim robom. Vsi nadzemni deli so porasli z dlakastimi žlezicami. Te izločajo ostro dišeče eterično olje.

Cvet ima dvoustno čašo in dvousten venec. V njem sta razvita le dva prašnika. Kratka prašnična nit vsakega prašnika je prirasla na cvetni venec. Na vrhu je ploščica. Ta je zlepljena z enako ploščico drugega prašnika v enoten pokrovček, ki zapira vhod v venčno cev. Ko žuželka na spodnji ustni vtakne glavo v cvet, pritisne na pokrovček in ta se odpre.

Cvete od maja do septembra. Spada v družino ustnatic – *Lamiaceae*.

Za popestritev barv v šopku je dobrodošel tudi

**NAVADNI GLAVINEC –
CENTAUREA JACEA**

V starogrški mitologiji so glavinci predstavljali konje s človeškim oprsjem in človeško glavo. Večina vrst je doma v Evropi, Aziji in Severni Afriki.

Glavinec je do 80 cm visoka hrapava trajnica z razraslimi stebli. Listi so jajčasto suličasti. Ima okrogle ali jajčaste cvetne koške. Ti so vijoličaste barve. Cvetovi v cvetnem košku so cevasti, pri čemer so obrobni mnogo večji kot osrednji. Ker so obrobni cvetovi neplodni (sterilni), samo poudarjajo celotno socvetje in privabljajo žuželke – oprasaevalke k plodnim (fertilnim) cvetovom. Prašnične niti so močno vzdražljive. Notranji ovojkovi listi so jajčasti, zunanji pa imajo na koncu suhokožnat privesek, ki štrli stran in je bolj ali manj okrogel.

Raste na travnikih po vsej Sloveniji. Cvete od junija do oktobra.

Ob poti na travnik se nam ponuja
za vključitev v šopek

POKALICA – SILENE VILGARIS

Rastlina spada v družino klinčnic –
Caryophyllaceae.

Zanjo so značilni nasprotni listi, pogosto nameščeni na nabreklih kolencih, ki jih pokrivajo z nožnicami svojih pecljev. Je trajnica, visoka 15–50 cm. Cvetovi so bele barve in so razdeljeni na pet delov. Čaša je bledezelena in mehurjasta. Ovija popolnoma zrel plod. Cvetico oprahujejo metulji.

Raste na vlažnih in suhih travnikih, v gozdovih, na meliščih in ob poteh. Cvete od maja do oktobra. Kmetje pravijo, da je to koristna rastlina, češ, da kravam dela mleko. Njene mlade liste ponekod jedo v solati, korenina pa je bila včasih domače zdravilo za žolčne bolezni in sredstvo zoper vodenico.

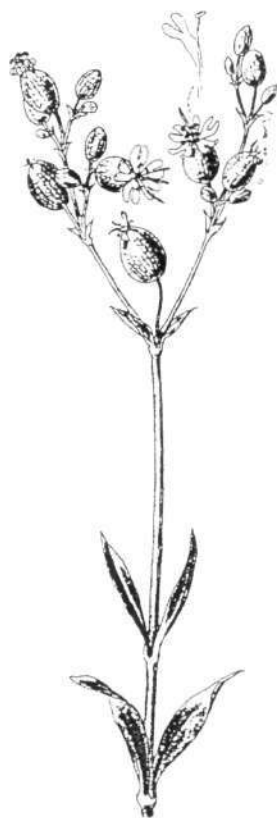
Travo na travniku prerašča še ena rastlina
z vijoličasto cvetno glavico

NJIVSKO GRABLJIŠČE – KNAUTIA ARVENSIS

Spada v družino ščetnic – *Dipsacaceae*.
To je družina z 10 rodovi in 250 vrstami, ki
so večinoma zeljnate rastline.

Njivsko grabljišče ima v zemlji okroglo
koreniko. Steblo ima ovalno in je v spod-
njem delu gosto dlakavo. Iz korenike izha-
jajo dolgi celorobi listi. Tem pa slede na
steblo pernati listi. Cvetna glavica je dol-
gopecljata z večrednimi ovojkovimi listi.
Samo cvetišče je dlakavo, brez krovnih
lusk. Glavice so dvospolne ali enospolne.
Prve so približno za polovico večje in
merijo v premeru 3–4 cm.

Raste na suhih traviščih, pašnikih, v svet-
lih gozdovih in ob poteh. Cvete od maja do
septembra.

Če se v mesecu juniju podamo na izlet na malo višje ležeče travnike, kot na primer na Križno goro, lahko naletimo na rastlino z zvončastimi cvetovi v modri barvi

**BRESKOVOLISTNO ZVONČICO –
CAMPANULA PERSICIFOLIA**

1. cvet – vzdolžni presek, 2. pestič in prašniki, 3. prašnik, 4. plod, 5. plodnica – prečno

Je zeliščna trajnica s pokončnim redko olistanim stebлом. Visoka je do enega metra. Listi na stebelu so spiraloasto razmeščeni, narobe jajčasti, zgornji črtalasti, vsi pa so drobno narezani in obrnjeni navzgor.

Ima 3 do 8 cvetov, ki sestavljajo preprost grozd. Čašni listi so goli. V cvetu je pet prašnikov, ki so krajši od pestiča. Venec je širok, peterokrp, zvonast, modrovijoličen. Prašnice se stikajo in tvorijo cev. Skozi to pa prodre vrat pestiča in krpe brazde se razpro. Nanj prilete žuželke in pustijo tam pelod drugih cvetov ter jo oprasijo. Nato se iz podrasle plodnice razvijejo okrogli plodovi. Ko plod dozori, se v osemenju razvijejo tri majhne luknjice. Skozi te pa pridejo na dan

drobna semena, in to kadar veter močno zaziblje steblo s plodom vred.

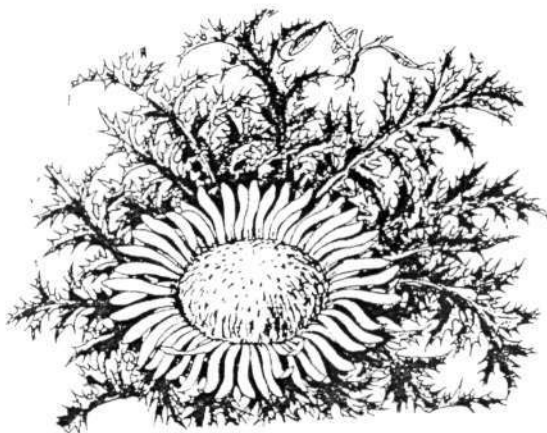
Raste na travnikih, njivah in v svetlih gozdovih. Cvete od maja do julija. Spada v družino zvončičevk – *Campanulaceae*.

Cvetovi nekaterih rastlin so tudi napovedovalci vremena. Ena takih je:

**BREZSTEBELNA
KOMPAVA ali bodeča
neža – CARLINA ACAULIS**

Rod kompav šteje približno 20 vrst. Razširjen je v zmerno toplih in vročih območjih Evrope, Azije ter na Kanarskih otokih. To so bodeče rastline z velikimi cvetnimi koški. V njih so vsi cvetovi cevasti.

Brezstebelna kompava ima zelo kratko nadzemsko steblo

ali pa ga sploh nima. Tik nad tlemi je razprostrta rozeta zelenih listov, ki so močno narezani in bodeči. Sredi med njimi pa je cvetna glavica z razprostrtimi in belimi ovojkovimi listi.

Rastlina je higroskopična, kar temelji na različni nabrekljivosti in razbrekljivosti ovojkovih listov. Ko narašča vlaga v ozračju, vsrkava spodnja stran ovojkovih listov iz ozračja veliko več vlage kot zgornja in tudi močnejše nabreka. Zato se ovojkovi listi krivijo proti sredini socvetja. Kadar pa postane ozračje bolj suho, se spodnja stran ovojkovega lista močnejše krči kot zgornja, ovojkovi listi se ob tem zapogibajo navzven in se končno iztegnejo.

In danes: ovojkovi listi so iztegnjeni, kar pomeni, da bo lepo vreme.

Torej brez skrbi pojdimo na daljši sprehod na travnik. Naberimo si šopek »poletnih malih čudes narave«.